

Világkonferencia a speciális szükségletűek neveléséről

Spanyolország kormánya és az UNESCO Párizsi Központja a „Speciális szükségletűek nevelése; lehetőség és minőség” címmel világkonferenciát rendezett 1994. június 7–10. között. A résztvevők – mintegy háromezren – miniszterek, parlamenti képviselők, egyetemi tanárok, jogászok és szülők – 88 országot és 25 nemzetközi szervezetet (Világbank, UNICEF, WHO, ILO, EASE) képviseltek a világ minden részéről.

A Magyar UNESCO Bizottság felkérésére e beszámoló szerzői vettek részt a jelentős eseményen.

A világkonferencia gondolatvilága és a mondanivaló kikristályosodott összegzését tartalmazó tézisek részben megerősítik, részben új megvilágításba helyezik a hazai többségi pedagógia és a gyógypedagógia viszonyát, és a teendők egész sorát vázolják. Ezért tartják fontosnak, hogy a róla szóló részletes beszámólót minél szélesebb körben megismerjék és megvitassák.

A központi téma kiindulópontja az ENSZ 1993-as hivatalos állásfoglalása volt a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének biztosításáról. Ez az állásfoglalás arra szólítja fel a különböző országok kormányait, hogy legyen a fogyatékos személyek oktatása az általános oktatási rendszer integráns része.

A konferencia fő témája az integrált nevelés egy továbbfejlesztett formája, a befogadó (inkluzív) iskolai oktatás volt. A befogadó iskola lényege a többségi iskola nyitottsága és olyan feltételek biztosítása, amelyek a speciális nevelési szükségletek kielégítésére is alkalmasak.

A konferencia a jogi eljárások, a törvénykezés; az iskolai perspektívák (tantervek, iskolaszervezés, fogyatékosok aktív bevonása az iskolai életbe, tanárképzés) és a közösségek perspektívája (az egyesületek és a szülők szerepe, szakmai rehabilitációs tevékenység, nemzetközi pedagógiai programok) témák keretében foglalkozott ezzel a kérdéskörrel.

Végül elkészültek a legfőbb megállapításokat tartalmazó tézisek, valamint egy javaslat a legfontosabb teendőket összegző Akciós tervre. Ezt a programot a véglegesítés után a tézisekkel együtt megküldik a részt vevő országok kormányainak és UNESCO bizottságainak.

A BEFOGADÓ ISKOLA; AZ AKCIÓS MUNKATERVEZET FŐ GONDOLATA

A tervzet célja, hogy informálja a kormányokat, a nemzetközi szervezeteket, a nemzeti segítő intézményeket, a nem kormányzervezeteket és más testületeket arról, hogyan alkalmazták a *salamancai téziseket* a speciális szükségletű nevelés elveiről, jogi eljárásairól és gyakorlatáról. A munkaterv támaszkodik a részt vevő

országok nemzeti tapasztalataira, az ENSZ és más kormányközi szervezetek határozataira, ajánlásaira, kiadványaira, mindenekelőtt a *Fogyatékos személyek esélyegyenlőségéről* szóló *standard törvényekre* (A/C 3/48/L. 3. 1993. október 1.).

A munkaterv vezérelve az, hogy az iskoláknak *valamennyi gyermeket* el kell látniuk tekintet nélkül testi, szellemi, szociális, emocionális, nyelvi vagy más állapotokra. Fogadják be a fogyatékos és a tehetséges gyermekeket, az utcagyermeket és a dolgozó gyermekeket, a távoli vagy szomszédos populációk gyermekeit, a nyelvi, etnikai vagy kulturális kisebbségek gyermekeit, valamint veszélyeztetett vagy marginális területek vagy csoportok gyermekeit egyaránt. Ezek a feladatok a kihívások széles körét állítják az oktatási rendszerek elé. A tervezetben a „speciális nevelési szükségletek” fogalma kiterjed mindazokra a gyermekekre, akik külön fejlesztést igényelnek fogyatékoságuk vagy tanulási nehézségük miatt. Számos gyermeknek van tanulási nehézsége, és így speciális nevelési szükséglete is az oktatás valamely időszakában. Az iskoláknak meg kell találniuk azokat a módszereket, amelyekkel hatékonyan taníthatnak minden gyermeket, ideértve azokat is, akiknek komoly hátrányaik vannak. Általános az egyetértés abban is, hogy vonják be a speciális nevelési szükségletű gyermekeket és fiatalokat azokba az oktatási lehetőségekbe, amelyeket a gyermekek többsége számára hoztak létre. Ez vezet a *befogadó iskola* fogalmához. A befogadó iskolák feladata olyan gyermekcentrikus pedagógia kialakítása, amely alkalmas valamennyi gyermek sikeres oktatására. Ezen iskolák előnye nemcsak az, hogy minden gyermek számára minőségi oktatást biztosítanak, hanem létrehozásuk nagy lépést jelent a diszkriminatív attitűdök megváltoztatása, az elfogadó közösségek kialakítása és a befogadó társadalom fejlesztése szempontjából is.

A speciális szükségletek nevelése magába foglalja a többségi pedagógia azon elveit, melyek valamennyi gyermek számára előnyösek. Feltételezi, hogy az egyéneknél közötti különbségek meglete természetes, és hogy a tanulást ennek megfelelően kell a gyermek szükségleteihez igazítani, ahelyett, hogy a gyermeknek kellene alkalmazkodnia az előre elrendelt feltételekhez, a tanulási folyamat üteméhez és természetéhez. A gyermekcentrikus pedagógia valamennyi tanuló számára és ennek következtében a társadalom egésze számára is haszonnal jár. A tapasztalat azt mutatja, hogy jelentősen csökkentheti a lemorzsolódók és évismétlők számát, s ugyanakkor biztosítja a magasabb szintű átlagteljesítményeket. A gyermekcentrikus pedagógia hozzájárul ahhoz, hogy az anyagi ráfordítások ne vesszenek kárba, és a remények ne hiúsuljanak meg. Mindkettő igen gyakori következménye a gyenge minőségű oktatásnak és az „azonos méret mindenkire illik” pedagógiai szemléletnek. A gyermekcentrikus iskolák emberközpontú társadalom gyakorlati terei is, mivel valamennyi egyed különbözőségét és méltóságát egyaránt tiszteltetben tartják. Megváltoznak a szociális perspektívák. A fogyatékos személyek problémái túlságosan sokáig kötődtek a fogyatékoságot hangsúlyozó társadalomhoz, amely inkább a tünetekre összpontosított, mint a képességekre.

Számos ország gyakorlata mutatja, hogy a befogadó iskolákban érhető el a legjobban a speciális nevelési szükségletű gyermekek integrációja, mivel ez a közösség valamennyi gyermekének érdekeit szolgálja.

A befogadó iskola alapelve az, hogy valamennyi gyermek együtt tanuljon, ha csak lehetséges, tekintet nélkül nehézségeikre és a közöttük fennálló különbségekre. A befogadó iskolának fel kell ismernie a tanulók eltérő igényeit, és reagálnia is kell ezekre. Alkalmazkodnia kell az eltérő tanulási stílusokhoz, tempókhöz, és biztosítania kell mindenki számára az oktatás minőségét a megfelelő tantervek, szervezési formák, tanítási stratégiák, oktatási és anyagi feltételek felhasználása és a helyi önkormányzattal, közösségekkel való partnerkapcsolat révén. A támoga-

tás és a szolgáltatás legyen rendszeres annak érdekében, hogy az iskolában folyamatosan felmerülő speciális igényeket kielégíthessék.

A befogadó iskolákban kapják meg a speciális nevelési szükségletű gyermekek mindazt a támogatást, amire szükségük van az eredményes oktatáshoz.

A befogadó iskolai oktatás a leghatékonyabb eszköz ahhoz, hogy szolidaritás alakuljon ki a speciális nevelési szükségletű gyermekek és társaik között. A gyermekek elhelyezése speciális iskolába vagy az iskolában tartósan működtetett speciális osztályokba, illetve részlegekbe kivételes esemény kell legyen, amit csak azokban a ritka esetekben javasolnak, amikor egyértelműen igazolható, hogy a többségi osztályokban folyó oktatás nem alkalmas a gyermek nevelési vagy szociális szükségletének kielégítésére, vagy akkor, ha ezt követeli mag a gyermek vagy a többi tanuló fejlődése.

Vannak olyan országok, amelyek a károsodásoknak megfelelő speciális iskolák fejlett rendszerével rendelkeznek. Ezek a speciális iskolák értékes források lehetnek a befogadó iskolák fejlesztése során. A speciális iskolák tantervi rendszerei rendelkeznek a gyermeki fogyatékosok korai szűréséhez és felismeréséhez szükséges szakismeretekkel. A speciális iskolák a többségi iskolák tantervi rendszereinek képzési és tájékoztatói központjaiként is működhetnek. Végül a speciális iskolák – vagy a befogadó iskolákban létesített részlegek – továbbra is biztosíthatják a legalkalmasabb fejlesztést azon viszonylag kevés fogyatékos gyermek számára, akiket a többségi osztályok vagy iskolák nem tudnak megfelelően ellátni. A meglévő speciális iskoláknak szánt beruházásoknál tekintetbe kell venni új és kiterjesztett szerepüket, amely a többségi iskoláknak a speciális nevelési szükségletek kielégítésével kapcsolatos szakmai segítségnyújtás formájában valósul meg.

A kerettern ajánlásainak gyakorlati alkalmazása mindenütt csak az országra jellemző körülmények figyelembevételével valósulhat meg.

IRÁNYELVEK AZ ORSZÁGOS SZINTŰ TEENDŐKHÖZ

Jogi kérdések és szervezés

Az integrált nevelés és a későbbi, közösségi alapú rehabilitáció is a befogadáson, a részvételen alapul, és egyenlő jogokat biztosít a speciális nevelési szükségletűek számára, követve a mindenki számára nyitott nevelés nemzeti stratégiáját. A világ országait a következő lépések megtételére szólítják fel:

A törvényalkotás vegye tekintetbe a fogyatékos gyermekek esélyegyenlőségének biztosítását az elemi, közép- és felsőfokú oktatásban, méghozzá, amennyire csak lehetséges, integrált keretek között.

Párhuzamos és kiegészítő törvényeket kell kidolgozni az egészségügy, a szociálpolitika, a szakmai képzés és a munkavállalás területén annak érdekében, hogy támogassák és tegyék hatékonyá az oktatásügyi törvényeket.

Az oktatásügyi irányítás minden szinten – a nemzetitől a helyi dokumentumokig – összpontosítson arra, hogy a fogyatékos gyermek a lakóhelyéhez legközelebbi iskolát látogathassa, vagyis azt az iskolát, amelybe akkor is járna, ha nem volna fogyatékos. Ez alól csak azon konkrét eseteknél szabad kivételt tenni, amikor speciális iskolai oktatásra van szükség.

A fogyatékos gyermekek integrálása váljon a mindenki számára nyitott iskolák programját követő nemzeti tantervek integráns részévé. Még akkor sincs szükség arra, hogy az oktatás kizárólag szegregált legyen, amikor a gyermekeket speciális iskolákban helyezik el. Ösztönözni kell a többségi iskolák bizonyos óráin való részvételt. Meg kell tenni a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy

biztosítsák a befogadó iskolai elvet a közép- és felsőfokú intézményekben, továbbá a tanárképző programokban is.

Az egyes irányok főhatóságainak a felelősségéhez tartozik, hogy a speciális szükségletű neveléshez külföldi eredetű anyagi forrásokat is találjanak, és hogy nemzetközi partnerekkel együttműködve biztosítsanak az országon belül elsőbbséget a mindenkinek szóló nevelés megvalósítása számára.

Iskolai faktorok

A legtöbb kívánatos változás nem kizárólag a speciális nevelési szükségletű gyermekekre vonatkozik, hanem része egy tágabb értelemben vett reformnak, amely fejleszti az oktatás minőségét, és biztosítja valamennyi tanuló magasabb tanulmányi teljesítményét. Az *Iskola mindenkéi* világnyilatkozat kimondja a gyermekcentrikus alapelvet, amely valamennyi gyermek sikeres iskolai előmenetelét biztosítja. Az oktatás vezető elvei a következők:

Tantervi rugalmasság

A tanterveket a gyermekek szükségleteihez kell igazítani, és nem fordítva. A többségi iskoláknak ezért biztosítaniuk kell azt a tantervi rugalmasságot, hogy megfeleljenek az eltérő képességű és érdeklődésű gyermekeknek is.

A speciális nevelési szükségletű gyermekeknek pótlólagos oktatási segítséget kell biztosítani az általános iskolai tanterven belül, nem pedig más tantervek keretében. A vezérelv az, hogy minden gyermek ugyanabban az oktatásban részesüljön, és kapjanak kiegészítő támogatást az ezt igénylő gyermekek.

A tanítást közel kell hozni a tanulók saját tapasztalataihoz, és gyakorlatiasabbá kell tenni a gyermekek jobb motiválása érdekében.

Felül kell vizsgálni az eddigi értékelési eljárásokat. Az építő jellegű értékelést úgy kell beilleszteni az oktatási folyamatba, hogy ezáltal a tanulók és a pedagógusok felismerjék, mit sikerült megtanítani, elsajátítani, illetve hogy felszínre kerüljenek a nehézségek, amelyek leküzdéséhez segítséget kell nyújtani.

A speciális nevelési szükségletű gyermekeknek folyamatosan segítséget kell nyújtani, ami az osztályban biztosított minimális segítségtől az iskolán belül adott és a tanulást segítő kiegészítő programokig terjedhet, illetve ha szükséges, gyógy-pedagógusok, külső szakemberek bevonását is jelentheti.

Szükség esetén igénybe kell venni meghatározott technikai eszközöket abból a célból, hogy a tanterv elsajátítását elősegítsék, és segítsék a kommunikációt, a mozgást és a tanulást. A technikai eszközök gazdaságosabb és hatékonyabb felhasználása érhető el, ha ezeket központilag biztosítják minden körzetben, ahol megvan a szakértelem az eszközök egyéni szükségletekhez való alkalmazásához és karbantartáshoz.

Biztosítani kell a szakértelmet, az országos és a regionális szintű kutatást ahhoz, hogy a speciális szükségletűek adekvát nevelését segítő technikákat kialakítsák.

Oktatásirányítás

A helyi önkormányzatok és az iskolaigazgatók főszerepet játszanak abban, hogy nyitottabbá tegyék az iskolákat a speciális nevelési szükségletű gyermekek számára, amennyiben őket erre felhatalmazzák. Arra kell felkérni őket, hogy rugalmas vezetési stílust alkalmazzanak, növeljék az oktatási erőforrásokat, differenciálják

a tanulási lehetőségeket, vegyék igénybe a gyermek és gyermek közötti segítségnyújtást, támogassák a tanulókat a nehézségek legyőzésében, és hogy alakítsanak ki szoros kapcsolatos a szülőkkel és a lakóközösséggel.

Az iskolaigazgatók sajátos felelőssége, hogy biztosítsák az iskolaközösségen belül a pozitív hozzáállást, és hogy megszervezzék a tanárok és segítő szakemberek közötti hatékony együttműködést.

Minden iskola kollektívén felel minden egyes tanuló sikéréért és kudarcáért. Inkább az oktatási teamre, mint az egyes pedagógusra háruljon a felelősség a speciális nevelési szükségletű gyermek oktatásáért. A vállalkozó szülők és más önkéntes jelentkezők vegyenek aktívan részt az iskola munkájában.

Információ és kutatás

A fő gyakorlati megoldások modelljének publikálása fejlesztheti az oktatást és a tanulást. Az idevágó kutatási eredmények közzététele is fontos. Nemzeti szinten támogatni kell a tapasztalatok összegyűjtését, a dokumentációs központok fejlesztését és a hozzáférés lehetőségét az adatokhoz.

A speciális szükségletűek nevelését integrálni kell a kutatóintézmények és a tantervfejlesztő központok programjaiba. Speciális figyelmet kell szentelni e téren az innovációs tanítási-tanulási stratégiák gyakorlatának, kutatásának. A többségi iskolák pedagógusait aktívan be kell vonni az elméleti és gyakorlati kutatásokba. Fontos a nemzetközi kutatási együttműködés növelése is.

Pedagógus-utánpótlás, pedagógusképzés

A fogyatékos tanulók lássanak maguk előtt példákat, olyan felnőtt fogyatékosokat, akik sikeresek. Biztosítani kell a fogyatékos tanulók felsőbb szintű képzését abból a célból, hogy maguk is részt vehessenek azon eljárások kidolgozásában, amelyek későbbi életüket érintik. Az oktatási rendszerek vegyenek fel fogyatékos tanárokat is, és vonják be őket a speciális szükségletű gyermekek nevelésébe.

Valamennyi tanító- és tanárjelölt hallgatónak ismeretekkel és jártasságokkal kell rendelkeznie arról, milyen a jó tanítás, ideértve a speciális szükségletek ellátását is. Meg kell velük értetni, mi érhető el az iskolában a helyileg biztosított segítő szolgáltatások bevonásával, hogyan lehet a tanterv tartalmát adaptálni, felhasználni a technikai eszközöket, individualizálni az oktatási eljárásokat, hogy a képességek szélesebb köréhez alkalmazkodjanak stb. A pedagógusképzők gyakorló iskoláiban különös figyelmet kell szentelni annak, hogy felkészítsék a hallgatókat az önállóságra, fejlesszék azon képességeiket, hogy a tantervet és az oktatást a tanulók szükségleteihez igazítsák és együtt tudjanak működni más szakemberekkel és a szülőkkel.

A speciális nevelési szükségletek kielégítése terén elért jártasságokat tekintetbe kell venni a tanulmányok értékelésekor és a diplomák minősítése során.

Alkalmat kell teremteni a helyi önkormányzatok előadójának, szakfelügyelőjének, igazgatójának és a tapasztalt tanároknak, hogy fejleszthessék ez irányú vezetői képességeiket, segíthessék és képezhessék a kevésbé tapasztalt kollégákat.

Szükséges valamennyi tanár továbbképzése. Ezeket lehetőleg közvetlenül iskolai szinten kell megvalósítani, igénybe véve a távoktatás eljárásait is.

A speciális szükségletűek nevelésére szakosodó képzést általában integrálni kell a többségi pedagógusképzésbe, vagy rá kell építeni, hogy a szakok egymást kiegészíthessék, és biztosítani lehessen a mobilitást.

Felkészítés a felnőttkorra

A speciális nevelési szükségletű fiatalokat segíteni kell az iskolai életből a felnőttek dolgozó világába való átmenet során. Az iskoláknak fel kell készíteniük őket az anyagi függetlenségre, a felnőtt élet szociális és kommunikációs elvárásaira. Ez azt is jelenti, hogy megfelelő képzési eljárásokat kell alkalmazni, ideértve az iskolán kívüli valós élethelyzetekkel kapcsolatos tapasztalatokat is. A speciális nevelési szükségletű idősebb tanulóknál alkalmazott tantervnek speciális átmeneti programokat kell tartalmaznia, és ha a tanulók arra alkalmasak, segítséget is a felső szinten történő továbbtanuláshoz. A szakmai képzésnek fel kell őket készítenie a későbbi önálló életre, a közösségekben való részvételre. Ehhez aktivizálni kell a pályaválasztási tanácsadókat, a munkaügyi hivatalokat, a szakszervezeteket, a helyi önkormányzatokat és más szolgáltatásokat, intézményeket.

Felnőttképzés és továbbtanulás

A fogyatékos személyekre különös figyelemmel kell lenni a felnőttképzési és továbbtanulási lehetőségek tervezésekor és végrehajtásakor. Speciális tanfolyamokat kell indítani, amelyek alkalmazkodnak a különböző felnőtt fogyatékosági csoportok szükségleteihez és körülményeihez.

Közösségi távlatok

A speciális nevelési szükségletű gyermekek sikeres oktatása nemcsak a művelődésügyi minisztériumok és az iskolák feladata. Igény van a szülők közreműködésére, a közösségi és önkéntes szervezetek mozgósítására és a lakosság egészének támogatására is.

A szülők partneri kapcsolata

A speciális nevelési szükségletű gyermekek oktatása-nevelése a szülők és a szakemberek közös feladata. A szülők pozitív attitűdje elősegíti az iskolai és szociális integrációt. A szülőknek segítségre van szükségük ahhoz, hogy jól tölthessék be szerepüket a speciális nevelési szükségletű gyermek mellett. Megerősítést kaphatnak a családok és a szülők például egyszerű és világos nyelven megírt tájékoztatások révén.

Ki kell alakítani az együttműködő, támogató partneri kapcsolatot az iskolavezetők, a pedagógusok és a szülők között, és a szülőket a döntések meghozatalakor aktív partnereknek kell tekinteni. A szülőket ösztönözni kell arra, hogy otthon is, az iskolában is, vegyenek részt a tanítási tevékenységben. Lehetőséget kell nyújtani arra, hogy megfigyelhessék a hatékony eljárásokat, megtanulják, hogyan szervezhetőek a tanterven kívüli tevékenységek; továbbá ellenőrizzék és segítsék gyermekük tanulását.

A kormányok vegyék át az irányítást a szülők partneri kapcsolatának támogatásában mind a szülői jogokról szóló irányelvek, mind a törvényhozás vonalán. Támogatni kell a szülői szervezetek erősödését, és tagjaikat be kell vonni azoknak a programoknak a tervezésébe és kivitelezésébe, amelyek révén gyermekük nevelése minőségileg javítható. Konzultálni kell a fogyatékos személyek szervezeteivel is a programok tervezésének és végrehajtásának mikéntjéről.

A közösségek szerepvállalása

A decentralizáció és a helyi, területi alapokra épülő tervezés elősegíti a közösségek bevonását a speciális nevelési szükségletű személyek fejlesztésébe. Az önkormányzati vezetők feladatai közé tartozik az is, hogy ösztönözzék a különböző közösségek részvételét a célok megvalósításában.

Az önkéntesen szerveződött egyesületek szerepe

Mivel az önkéntesen szerveződött egyesületek és az országos nem kormányzervezetek szabadabban tevékenykedhetnek és gyorsabban reagálhatnak a fennálló szükségletekre, támogatni kell őket az új gondolatok felvetésében és az új eljárások átadásában. Újító és katalizátorszerepet tölthetnek be, és kiterjeszthetik a közösségi programokat.

A fogyatékos személyek szervezeteinek aktív szerepet kell biztosítani a szükségletek felderítésében, a teendők sorrendjének megállapításában, az ügyintézésben, a végzett feladatok értékelésében.

Tömegtájékoztató

A végrehajtásban részt vevők minden szinten – ideértve az iskola szintjét is – adjanak rendszeresen hangot a befogadó szemlélet melletti elkötelezettségüknek, és támogassák a pozitív attitűdöt a speciális nevelési szükségletűek iránt a gyermekek és a pedagógusok között, valamint a lakosság széles körében.

A médiák szerepe igen nagy a fogyatékos személyek integrációja iránti pozitív társadalmi magatartás kialakításában, az előítéletek, a téves ismeretek felszámolásában és a fogyatékos személyek képességei iránti nagyobb optimizmus és bizalom megteremtésében. A médiák hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a munkaadók kedvezőbben viszonyuljanak a fogyatékos személyek alkalmazásához. A médiákat fel kell használni arra is, hogy informálják a közvéleményt az új oktatási irányzatokról, különösen a többségi iskolákban biztosított speciális nevelésről a pozitív gyakorlati példák és sikeres tapasztalatok bemutatása révén.

Az anyagi háttér biztosítása

A mindenki számára elérhető befogadó iskolák kialakítását a kormánypolitikában és az országos fejlesztés programjában is előnyben kell részesíteni. Csak ezen az úton nyerhetők megfelelő anyagi források. A szemlélet és a prioritások változása önmagában kevés, ha legalább a minimális anyagi igényeket nem elégítették ki. Országos és önkormányzati szintű iskolapolitikai elkötelezettség szükséges ahhoz, hogy kiegészítő pénzügyi forrásokra támljanak és folyamatosan biztosítsák a meglévőket. Az önkormányzatoké az elsőbbség a befogadó iskolák fejlesztésében, de mivel ez kevés, szükség van a kormány szintű ösztönzésre és támogatásra is.

Az anyagi források iskolák közötti, költségvetés szerinti megosztása során realisan tekintetbe kell venni az eltérő képességű gyermekek megfelelő nevelésének biztosítása következtében fennálló különböző igényeket. A befogadó iskolák prioritása mellett szükséges a kísérleti projektek támogatása annak érdekében, hogy tapasztalatokat nyerjenek az ilyen iskolák módszereinek a további terjesztéséhez.

Biztosítani kell az anyagi támogatást a többségi iskolák pedagógusainak képzéséhez, a segítő központok létesítéséhez, továbbá a gyógypedagógusok számá-

ra is. Rendelkezésre kell álljanak a szükséges technikai eszközök is az integrált oktatási rendszer sikeres működtetéséhez.

Fontos a különböző minisztériumok (művelődési, egészségügyi, népjóléti, munkaügyi) emberi, intézményes, szellemi és anyagi forrásainak, a területi és helyi szervezetnek, továbbá más szakosodott intézmények tevékenységének koordinálása. Az oktatási és a szociális szemlélet összefonódása a speciális szükségletűek nevelése szempontjából szakszerű ügyintézési struktúrákat igényel ahhoz, hogy kialakuljon az országos és helyi szintű különböző szolgáltatások összehangolása és az erőforrások egyesítése.

IRÁNYELVEK A REGIONÁLIS ÉS NEMZETKÖZI TEVÉKENYSÉGHEZ

A nemzetközi együttműködés fontos szerepet játszhat a kormány szintű és nem kormány szintű, regionális és interregionális szervezetek között a befogadó iskolák kialakításának támogatása terén.

A nemzetközi együttműködés egyik lényeges feladata a kipróbáló és fejlesztő kísérleti projektek beindításának támogatása.

A regionális vagy országok közötti partnerkapcsolat közös tevékenységek tervezéséhez vezethet a speciális szükségletűek nevelése témájában.

Elő kell segíteni az adatok, információk és a kísérleti programok eredményeinek cseréjét az országok és régiók között. A befogadó oktatás fejlődése érdekében a nemzetközileg összehasonlítható eredményeknek a nemzetközi oktatási adatbázis részévé kell válniuk. Szubregionális központok segíthetik elő az információk cseréjét. Meg kell erősíteni a regionális és nemzetközi szinten már fennálló struktúrákat, és a tevékenységeket ki kell terjeszteni az irányelvek, a tervezés, a képzés és az értékelés területeire.

A speciális nevelés nemzetközi és technikai támogatása számos forrásból ered. Ezért biztosítani kell ezek összehangolását az ENSZ-en és más szervezeteken belül.

Nemzetközi együttműködéssel támogatni kell az oktatásszervezők és más szakemberek regionális szintű továbbképző szemináriumait, és elő kell segíteni a különböző országok egyetemi tanszékei és képző intézményei közötti együttműködést az összehasonlítható tanulmányok, referencia értékű dokumentumok és oktatási anyagok előállításának érdekében.

A nemzetközi együttműködés segítse azon regionális és nemzetközi szakmai egyesületek erősítését, amelyek a speciális szükségletűek nevelésének fejlesztésével foglalkoznak, és támogatás szaklapok, folyóiratok létrejöttét és terjesztését, valamint regionális tanácskozások és konferenciák megtartását.

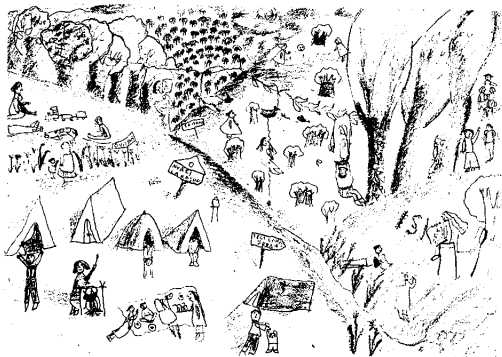
A nevelési témájú nemzetközi és regionális értekezletek járuljanak hozzá ahhoz, hogy a speciális nevelési szükségletek a megbeszélések integráns részeként, és nem elkülönített témaként szerepeljenek. Konkrét példaként hozható fel, hogy a speciális szükségletűek nevelése szerepeljen az UNESCO és más kormányközi testületek által szervezett regionális miniszteriális szintű konferenciáinak napirendjén.

A nemzetközi együttműködés és az „Iskola mindenkié” kezdeményezés anyagi támogatásában és fejlesztésében részt vevő intézmények biztosítják, hogy a speciális szükségletűek nevelése szervesen beépüljön valamennyi fejlesztő projektbe.

Beszámoló a konferencia egyik alprogramjáról, a magyar pedagógiát is érintő, „Az oktatás mindenkié” UNESCO-projektről:

Az 1985-ben számos ország részvételével kidolgozott módszertani program gyakorlati ismereteket nyújt a befogadó iskolák pedagógusainak arról, hogyan tehetik hozzáférhetővé az oktatást a speciális nevelési szükségletű gyermekek számára. Ugyanakkor külön hangsúlyt helyeznek arra, hogy a tanulás egyben a többi tanuló számára is a korábbinál magasabb színvonalú legyen. A projektet továbbképző tanfolyamokon ismertetik. A konferencián elhangzott előadások számos ország tapasztalatairól szóltak. (Itt jegyezzük meg, hogy a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskolán az UNESCO egyik munkatársa 1993 szeptemberében már bemutatta a programot az ország óvoda- és pedagógusképző intézményei képviselőinek. A projekt írásos anyaga magyar nyelven is megjelent.)

Rendkívül fontos volna a fentiek tükrében újra átgondolni a magyar gyógypedagógia fokozatosan megvalósítható kettős szerepkörét, a hagyományos tevékenység mellett a többségi iskolák pedagógiájába szervesen beépülő feladatait, továbbá a többségi iskolák kiterjesztett felelősségét a speciális szükségletű gyermekek neveléséért. Mindennek tükröződnie kellene a törvények szintjén, a végrehajtási utasításokban, a tanárképzésben és továbbképzésben, az alapvető pedagógiai dokumentumokban. Csak így várható, hogy e gondolatok végül is megvalósuljanak a mindennapi pedagógiai gyakorlatban. A koncepció bizonyára csak hosszú távon érezteti a hatását, de az első lépéseket mielőbb meg kellene tenni.

Siklósi Eszter 5. o.